

INGELICHT

Informatiemagazine voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
augustus 2008 - Nr 4

Defensie

NIJDA
Bijzondere KMA 9

GEVAAR VAN
IED'S LIGT
ALTIJD OP
DE LOER

colofon

Ingelicht wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Eindredactie:

S.A.H. Stuiver

Redactie:

N.E. van den Brink

M.P. van Woudenberg

Technische ondersteuning:

Fred Wingelaar.

Redactieadres:

MIVD/Bureau Communicatie

Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

E-mailadres: mivd@mindef.nl

Telefoon: 070 - 441 90 40

Fotografie: Ministerie van Defensie, Archief Defensiekrant, AVDD en Albert Piette

Vormgeving: Theo Olsthoorn en Kommer de Heer

Druk en lithografie: UnitedGraphics

Oplage: 1.000 expl.

Deadlines Ingelicht

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren	Verschijningsdatum
Kopij	datum
24 september	16 oktober

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend. Voor gebruik van teksten en foto's uit dit blad dient u toestemming te vragen aan de redactie.

Omslag: Task Force Counter IED gaat offensief te werk

4 Russisch roulette - het gevaar van IED's

6 NAVO-inlichtingen

8 'Geen commentaar' is geen antwoord

11 Column Veiligheidszaken: Kunst en vliegwerk

12 Luchtfoto's van militaire objecten - Vertrouwelijke informatie op internet?

14 Nieuw onderkomen NIC Pristina

15 Joint Collection en Fusion Concept voor betere inlichtingenondersteuning

16 Betere dienstverlening bij Stafafdeling Control

18 Nieuw bij de MIVD: project-directeur ICT

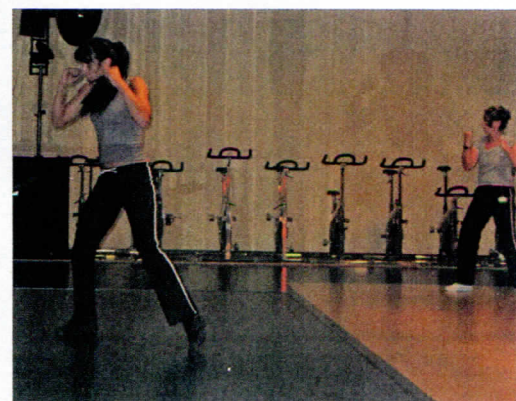
20 Atlas uitrol bij AS en NSO

21 Leeswijzers Afghanistan en Afrika

21 Cartoon

22 Column MC

23 Sfinx: Vuisten vol vuur

24 Reuser kolom

Nummertjes?

Niemand vindt het leuk om een nummer te zijn of om op een nummer te worden gezet. Zonder nummers en cijfers kom je weliswaar nergens (stel je een NS tabel zonder nummers voor, of een bus met een blanco aanduiding), maar het is toch wel fijn als je als persoon zichtbaar bent en meetelt (hoewel tellen natuurlijk weer met nummers te maken heeft).

Doordat een aantal functies, die binnen de MIVD waren belegd, zijn gecentraliseerd, lopen we toch een beetje het risico dat we een nummer worden. Nu we onze P&O functie kwijt zijn, zullen we misschien als één van de vele klanten gezien worden. Er wordt steeds meer van de lijnmanager en zijn stafbureau verlangd, terwijl de gecentraliseerde functionaliteiten zich steeds meer gaan bezighouden met beleid, advies en controle. En daar maakt D zich een beetje dik over. Er lijken steeds meer taken bij te komen die transparant door ons moeten worden gerapporteerd en vervolgens door entiteiten buiten de MIVD worden gecontroleerd. Daarna volgt natuurlijk een wedstrijd pluusje blazen wie nu waar verantwoordelijk voor is en hoe we lessen kunnen leren.

Misschien moesten we maar eens een geel oormerk introduceren en in het oor laten nieten, met daarop natuurlijk digitaal alle belangrijke gegevens die door P&O direct kunnen worden ingelezen. Maar wie wil er nu slechts een nummer zijn? Voor een deel kunnen we er zelf aan bijdragen geen nummer te worden. Eén van de dingen waarin we ons onderscheiden van anderen is de kleding die we dragen. Voor de militairen is dat relatief eenvoudig. Tenzij er redenen zijn om niet in het uniform te verschijnen (wat voor mij ook nogal eens het geval is), komt de militair in een uniform conform de voorschriften van zijn eigen operationeel commando. Komt hij niet in uniform, dan vind ik dat mag worden verwacht dat hij of zij representatief gekleed is. Ik stel het op prijs als de medewerkers van de MIVD er niet allemaal uit zien of zij net op vakantie gaan en/of lid zijn van een operationeel team, tenzij ze een een AGIO-reden hebben. Ik heb zowel het MC als de afdelingshoofden gevraagd om aan die representativiteit aandacht te besteden.

Toekomstverkenningen

Ondertussen is het Directie Overleg bezig met de opmaat naar een MIVD in 2020 en later. Onder leiding van P wordt een plan van aanpak opgesteld om de toekomst voor een Inlichtingendienst in kaart te brengen en te becijferen. Ook de medewerking van u zal daar bij worden gevraagd. Aan de hand van die toekomstverkenningen zullen we ons beleid gaan inrichten.

Voor wat betreft de nummers bij de MIVD. Het aantal open sollicitaties van het afgelopen jaar heeft de teller op driehonderd doen stijgen. Na de reportage over Tsjaad in de Defensiekrant zijn er een

behoorlijk aantal telefoontjes en mailtjes van militairen geweest die bij ons willen komen werken. Daarnaast kunnen we dit jaar een extra contingent van twintig personen innemen door een legale wisseltruc met ISTAR uitbreiding in 2009. Wie weet krijgen we onze eigen sensorcapaciteit. Het aantal ATLAS aansluitingen zonder problemen is aanzienlijk. De SG (onze chef) is er weer in geslaagd vier dagen te wandelen in Nijmegen en omgeving. Ons operationeel team heeft daar heimelijk tien foto's van gemaakt. Eén vaste klant van de MIVD hebben we van de lijst geschrappt (die zit nu op kijkafstand in Scheveningen).

Inmiddels heb ik van P&O het cijfer 2011 gekregen als jaar waarin ik met functioneel leeftijdsontslag ga. Daarna moet ik al mijn eigen nummertjes weer op een rij hebben en alles zelf doen. Zonder de steun van het (langzaam) groeiende aantal MIVD-medewerkers zal het wel even wennen zijn. Maar ach, het is nog zo ver weg. Effe kijken of ik het nummer 2011 zelf op mijn oormerk mag aanbrengen.

Pieter Cobelens
Generaal-majoor

RUSSISCH ROULETTE

GEVAAR VAN IED'S LIGT

Improvised Explosive Devices (IED) zijn een altijd op de loer liggend gevaar voor de militairen in Uruzgan. De gevolgen van een door de Taliban in elkaar geknutselde bom zijn welbekend. Nieuws over IED-slachtoffers houdt de gemoederen flink bezig. "Toch wordt tachtig procent van de bembommen gevonden en uitgeschakeld voordat ze tot ontploffing komen", zegt kolonel Joland Dubbeldam, commandant van de *Task Force Counter IED* (foto links).

"Het lijkt misschien op Russische roulette: heb je pech, dan rijd je op een IED. Terwijl je ook vier maanden veilig door Uruzgan kunt rijden. Is dat puur toeval? Dat denk ik niet", zegt Dubbeldam. Hij geeft aan dat de troepen in Uruzgan er namelijk goed in slagen de gevolgen van IED's te voorkomen. "Maar het kan altijd beter. Bijvoorbeeld door de werkwijze te verleggen van defensief naar offensief." Dat betekent niet alleen IED's opsporen en uitschakelen, maar voorkomen dat ze worden neergelegd.

Mijnenveld

Improvised Explosive Device, het woord zegt het al: van allerlei materiaal is iets in elkaar geknutseld (geïmproviseerd) wat tot explosie kan worden gebracht. In Afghanistan ligt veel oorlogsmateriaal dat is blijven liggen na de diverse oorlogen die het land geteisterd hebben. Mijnenvelden

doen bijvoorbeeld dienst als voorraadschuur voor IED-onderdelen.

Tijdens een lezing georganiseerd door de Koninklijke Vereniging tot beoefening van de Krijgswetenschap en de Cadettenvereniging tot beoefening van de krijgswetenschap geeft de commandant van de *Task Force Counter IED* aan dat sinds Nederland actief is in het land, het aantal IED's is toegenomen. Om die lijn om te buigen, is de *Task Force Counter IED* in het leven geroepen. "De opdracht van de *Task Force* is niet alleen *force protection*, bescherming van de eigen troepen", zegt Dubbeldam. "Want het is in Uruzgan niet alleen voor ISAF-militairen gevaarlijk, ook voor de Afghanen zelf, het Afghaanse leger en hulpverleningsorganisaties. Dus van alleen de eigen troepen beschermen is geen sprake. De missie is ook duidelijk bedoeld voor het scheppen van een veilige omgeving voor de Afghaanse bevolking. Dat is ook wat de Nederlandse samenleving van ons verwacht."

Een manier om de eigen veiligheid te vergroten, is verplaatsen in gepantserde voertuigen. Nadeel hiervan is dat de militairen dan geen gelegenheid hebben contact met de bevolking te leggen. Op die manier ontvangen ze ook geen informatie van hen, terwijl zij juist informatie kunnen doorspelen over IED's. "Zo is het doel van de missie moeilijk te bereiken." Militairen gaan dan voornamelijk defensief te werk - IED's opsporen en ontmantelen,

ALTIJD OP DE LOER

terwijl dat volgens de *Task Force* vooral offensief moet zijn: voorkomen dat ze worden gemaakt en worden neergelegd.

NAVO

De NAVO heeft in het kader hiervan een strategie ontwikkeld die bestaat uit drie onderdelen. Deze onderdelen rusten elk op drie pijlers.

“Nederland is heel goed in de eerste twee onderdelen: opleiden & trainen en IED's vinden en opruimen, zegt Dubbeldam. IED's en aanwijzingen voor IED's worden bijvoorbeeld gevonden door mensen te bevragen en plaatsen te doorzoeken die zeer geschikt zijn om veel slachtoffers te maken, zoals bruggen en nauwe doorgangen.

Het andere onderdeel gaat in op training en doctrine. Bijvoorbeeld wat de *Task Force* kan leren van lessen uit het missiegebied.

Munitie

“We kunnen winst behalen door de netwerken aan te pakken die IED's maken en leggen”, geeft de commandant van de *Task Force* aan. “Dat doen we door informatie te halen uit de ontplofte IED en de locatie waar het is ontploft. Het lijkt een beetje op de televisieserie *Crime Scene Investigation*. Vingerafdrukken en soort materiaal vormen puzzelstukjes die bij elkaar voor belangrijke informatie zorgen.

Een andere manier is door te voorspellen in welke gebieden de meeste dreiging is. Door middel van sensoren kun je nagaan waar er activiteit is geweest. Combineer je dat met andere waarnemingsmiddelen, zoals het radarsysteem Discus en lucht-grond waarnemingsmiddelen, dan heb je nog meer informatie. Ook de inlichtingen vanuit Nederland zijn belangrijk.

Als derde moet je preventief werken: het netwerk van Talibanstrijders ineffectief maken door de bevolking te scheiden van degenen die kwaad

in de zin hebben. Of door huizen te doorzoeken naar aanleiding van een tip over grote voorraden munitie. Als je daar dan daadwerkelijk onderdelen vindt, kun je nagaan wie dat in handen heeft gehad. Ook zorg je er zo voor dat de *Opposing Militant Forces* (OMF) zenuwachtig worden en geen bulk materiaal in één huis meer opslaan. Dan moeten ze meer verplaatsen om alle onderdelen bij elkaar te krijgen en om regelmatig een IED te kunnen plaatsen. Daardoor zijn ze sneller zichtbaar en kunnen wij ze belemmeren in het leggen van IED's.”

Alternatief

Dubbeldam geeft aan dat het feit dat de OMF zo met IED's bezig zijn, eigenlijk betekent dat ze aan de verliezende hand zijn. “Ze zijn blijkbaar niet in staat massaal tegen ons te strijden en proberen als laatste redmiddel slachtoffers te maken door IED's. Dus in feite hebben we ze al teruggedrongen tot voornamelijk de IED-aanslagen. Als we ze zover weten terug te dringen dat ze geen IED's meer plaatsen, hebben we ze eigenlijk in de hoek. Ik zou namelijk niet weten welk alternatief zij dan nog voorhanden hebben.” ●

Counter IED team MIVD

Eind 2007 heeft de Commandant der Strijdkrachten de MIVD verzocht te onderzoeken of de bijdrage aan de *Task Force Counter IED* geïntensiveerd kan worden. Er is toen besloten een speciaal *Counter IED team MIVD* op te richten. Dat richt zich voor de duur van de operatie in Afghanistan op de analyse van en rapportage over regionale IED-netwerken aan de *Task Force Counter IED*. ●

NAVO Inlichtingen... van 'Need

De asymmetrische en transnationale dreigingen vereisen meer en meer dat inlichtingen op gestructureerde wijze worden gedeeld. Niet alleen tussen militaire inlichtingendiensten, maar ook met civiele inlichtingendiensten, andere departementen, agentschappen en internationale organisaties. Denk bijvoorbeeld aan het internationale terrorisme dat alle grenzen letterlijk en figuurlijk overschrijdt. Voor de NAVO, met zijn veelzijdige missies en zijn afhankelijkheid van afzonderlijke nationale inlichtingendiensten, is de oude werkwijze zeker niet meer voldoende.

De NAVO is betrokken bij een grote verscheidenheid aan operaties. Op dit moment zijn meer dan 50.000 militairen ontplooid in drie continenten.

De NAVO beschikt echter niet over een eigen 'inlichtingendienst'. Het kan zelf geen inlichtingen verzamelen, maar is hiervoor geheel afhankelijk van de inbreng van de deelnemende landen. Deze landen bepalen zelfstandig welke inlichtingen met de NAVO worden gedeeld. Hiervoor bestaat onder andere het *Battlefield Information Collection and Exploitation Systems* (BICES) waarmee landen onderling en met de NAVO inlichtingen uitwisselen. Dit kan gebeuren op eigen initiatief of als reactie op een *Request for Information* (RFI). Voor de verwerking van deze inlichtingen leveren de landen het inlichtingenpersoneel in de diverse NAVO staven. Twee keer per jaar komen alle hoofden van militaire inlichtingendiensten van de lidstaten, zoals de directeur MIVD, samen in de *NATO Intelligence Board*, de NIB, voor een beleidsmatige afstemming van de NAVO inlichtingenbehoefte.

Operationele inlichtingen

Voor acute dreigingen en ter ondersteuning van operaties waarin landen ook zelf troepen hebben ontplooid, worden inlichtingen ruimhartiger gedeeld

Door: Brigade-generaal bd. H.M. (Huib) van Lent. Als *Assistant Chief of Staff J2* op SHAPE was Van Lent verantwoordelijk voor de inlichtingenondersteuning van NAVO operaties op drie continenten.

dan voor toekomstige dreigingen. Veel landen zetten specialistische inlichtingeneenheden in voor directe ondersteuning van hun contingents in NAVO operaties. De meeste landen ontplooiën ook *National Intelligence Cells* (NIC's) in de operatiegebieden voor het direct aanleveren van actuele inlichtingen aan hun troepen en aan de NAVO hoofdkwartieren ter plaatse. Deze NIC's zorgen er ook voor dat de inlichtingen uit het operatiegebied worden doorgestuurd naar de eigen hoofdstad.

Helaas denken de NAVO landen nog teveel langs nationale lijnen. Neem bijvoorbeeld Afghanistan. Voor Nederland gaat het vooral om Uruzgan, voor het Verenigd Koninkrijk om Helmand, voor Canada om Kandahar en voor Duitsland om het noordelijk deel van Afghanistan. Men verzekert een optimale inlichtingenondersteuning voor de eigen troepen, maar vergeet dat ook hier geldt: 'Het totaal is meer dan de som der delen'. De tegenstander is immers niet beperkt door provinciegrenzen, en het conflict is niet beperkt tot het land Afghanistan alleen. De ISAF missie als geheel, en daarmee ook de individuele nationale contingents, zouden er baat bij hebben als alle relevante inlichtingen ruimhartiger worden gedeeld.

Als het moet, kan het! In 2005 ben ik in Kandahar ter voorbereiding van de overdracht van de zuidelijke regio van de coalitieoperatie *Enduring Freedom* aan de NAVO operatie ISAF geweest. Ik heb toen gezien dat de deelnemende landen aan *Enduring Freedom* in die regio, de Verenigde Staten, Canada en het Verenigd Koninkrijk, verregaande afspraken hebben voor het delen van inlichtingen, gebaseerd op jarenlange nauwe samenwerking en vertrouwen. Dat niveau is ondenkbaar voor het gemeenschappelijk delen met alle NAVO landen. Met in het achterhoofd dat generaal-majoor Ton van Loon als Nederlander de commandant van Regio Zuid zou worden, pro-

'to Know' naar 'Need to Share'

beerde ik zeker te stellen dat de inlichtingenondersteuning onverminderd hoog zou blijven en dat de Nederlandse commandant toegang zou hebben tot alle relevante inlichtingen. Dat is gelukt, maar het is wel een ongekend precedent!

Op initiatief van de directeur MIVD, generaal-majoor Pieter Cobelens, is sindsdien ook een geïsoleerd domein op BICES gecreëerd, een zogenaamde *Community of Interest*, dat alleen toegankelijk is voor de samenwerkende landen in Regio Zuid. Ook dat werkt drempelverlagend om inlichtingen te delen.

NRF

Zoals gezegd, landen zijn nog terughoudender met het delen van inlichtingen als het niet gaat over actuele operaties, maar over toekomstige dreigingen. Dit geldt bijvoorbeeld voor potentiële dreigingen in gebieden van Afrika of het Midden-Oosten zolang de Noord Atlantische Raad nog niet heeft besloten tot een actieve betrokkenheid van NAVO. Dit kunnen echter wel dreigingen zijn waartegen mogelijk de *NATO Response Force* (NRF) kan worden ingezet. Voor landen zoals Nederland, die substantieel bijdragen aan de NRF, is het daarom van groot belang dat ook maximaal wordt bijgedragen aan een vroegtijdige inlichtingenvoorbereiding van een succesvolle NRF-missie. Dit geldt te meer omdat de NRF al binnen vijf tot dertig dagen na de besluitvorming moet kunnen worden ingezet. In de eerste helft van 2008 droeg Nederland zelf nog bij aan NRF-10 met drieduizend militairen waaronder het Duits-Nederlandse Legerkorps hoofdkwartier onder leiding van luitenant-generaal Van Diepenbrugge.

De traditionele inlichtingenondersteuning van NAVO landen voorziet hierin echter niet. Deze situatie heeft geleid tot een uniek initiatief van *Supreme Allied Commander Europe* Generaal Jones, in 2004. Hij opperde het idee van een eigen *NATO Intelligence Fusion Centre*, waaraan alle NAVO landen met inlichtingenpersoneel en inhoudelijke inlichtingen zullen bijdragen.

Intelligence Fusion Centre

Een belangrijke voorwaarde voor het succesvol implementeren van het *NATO Intelligence Fusion Centre* (IFC), is het aanbod geweest van de Verenigde Staten om als *Framework Nation* op te treden, waarmee zij het merendeel van de kosten op zich nemen. Om praktische redenen wordt het centrum geïncorporeerd met het Amerikaanse *Joint Analysis Centre* in Moleworth, Engeland, waarmee ook de kosten beperkt kunnen blijven. Het is dan mijn uitdaging om dit initiatief verder vorm te geven en te realiseren. In de uitwerking van het concept wordt vastgelegd dat het IFC uitsluitend en geheel werkt voor NAVO en direct wordt aangestuurd door Assistant Chief of Staff J2 van SHAPE. Met enige argwaan wordt

door sommige landen naar dit initiatief gekeken en vele aarzelingen moeten worden overwonnen. Een multinationaal inlichtingencentrum is namelijk een unicum. Toch zien alle NAVO landen het belang ervan in als antwoord op de toenemende inlichtingenbehoefte van NAVO voor huidige en toekomstige -meer robuuste- operaties. In december 2005 heeft het Militair Comité van NAVO haar goedkeuring aan het initiatief gegeven en in 2006 is het IFC geactiveerd door de Noord Atlantische Raad. Nog dat jaar wordt de *Initial Operational Capability* bereikt en eind 2007 is het IFC al volledig operationeel.

Specialistische ondersteuning

Het IFC levert vierentwintig uur per dag een *Operational Intelligence Centre voor Watch, Collection en RFI-management*. Daarnaast heeft het een *Analysis Division* met deskundigen per regio en een *Operational Support Division* voor specialistische ondersteuning. In het IFC werken al meer dan honderd inlichtingenexperts uit tweeëntwintig NAVO landen, waaronder een officier uit Nederland. Het IFC richt zich op dit moment met prioriteit op de ondersteuning van ISAF in Afghanistan, dat rechtstreeks trekkingsrechten heeft. Onder andere de capaciteit om met een korte reactietijd opnamen vanuit de lucht te kunnen analyseren blijkt voor deze missie erg waardevol.

Daarnaast levert het IFC steun aan andere NAVO operaties, waaronder KFOR in Kosovo, en maakt het actuele analyses van een top tien van potentiële crises die tot een mogelijke NRF inzet kunnen leiden. De NAVO staven en de ontplooiende troepen zijn enthousiast over de producten van het IFC. Misschien wel de voornaamste kwaliteit van het IFC is de hechte samenwerking tussen de analisten van de verschillende landen die een rechtstreekse link naar de eigen nationale inlichtingendiensten hebben. Zij worden door het werken aan analyses in internationaal teamverband gestimuleerd tot het dieper uitwisselen van informatie en inlichtingen. Daarmee is een belangrijke stap gezet op weg van *Need to Know* naar *Need to Share!*

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in ARMEX, juni 2008

Huib van Lent is thans werkzaam als seniorconsultant bij BMC (Bestuur en Management Consultants Groep)

'Geen commentaar'

Tussen de MIVD en de AIVD bestaat een nauwe band. Op verschillende terreinen wordt samengewerkt. Voor beide diensten is het wettelijk kader uitgezet in de Wiv 2002. In een serie dubbelinterviews onderzoeken Stroom en Ingelicht, personeelsbladen van de AIVD en de MIVD, hoe die samenwerking verloopt en hoe beide organisaties zich aan elkaar kunnen spiegelen. Deze keer spreken de bladen met persvoorlichters van de AIVD (Miranda Havinga) en MIVD (Roger van de Wetering).

De persvoorlichters hebben een dubbele verantwoordelijkheid. Ze lichten, via journalisten, publiek en politici voor. Daarnaast proberen ze de diensten zelf scherp te houden: 'Jullie zeggen nu wel dat jullie er niets over kunnen zeggen, maar waarom eigenlijk niet? Je zou het ook wél kunnen doen.' Voorlichting geven over voorlichting dus.

Wanneer hebben jullie elkaar voor het laatst gezien?

Roger: Dat moet bij de presentatie rond de CT-Infobox geweest zijn op 27 februari 2007, in jullie gebouw. Dat was een goede bijeenkomst.

Miranda: Ja, die bijeenkomst was bedoeld als wederzijdse kennismaking tussen alle betrokkenen. De insteek was dat er één beeld over de Infobox naar buiten gebracht moet worden.

Hoe is jullie functie gepositioneerd?

Roger: Bij Defensie, waar ik zit, vindt de externe woordvoering over alle onderdelen van het ministerie plaats vanuit de directie Voorlichting en Communicatie. Voor deze keuze is een goede reden. Als er onderwerpen over bijvoorbeeld de krijgsmacht of de MIVD in de publiciteit komen, dan raakt dat aan de ministeriële verantwoordelijkheid. De departementsleiding wil, zeker ook in het geval van de MIVD, de regie kunnen voeren over de woordvoering.

Miranda: Ik zit iets dichterbij het vuur. Ik maak deel uit van de afdeling Communicatie van de AIVD. Ik heb een mandaat van de dienstleiding en de minister om zelfstandig aan woordvoering te doen. Pas als ik denk dat het gevoelige materie is, dan wel politiek gevoelig ligt, heb ik afstemming met anderen, waaronder het departement. Ik heb dus een grote mate van zelfstandigheid.

Hoe werkt dat dan in de praktijk?

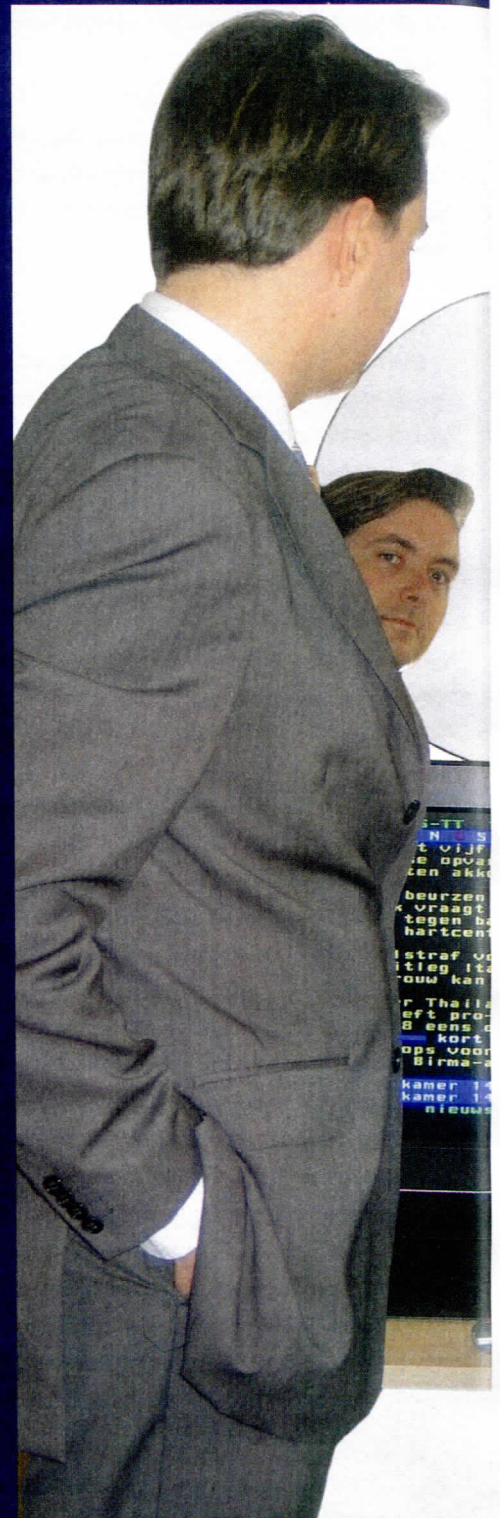
Miranda: Ik denk dat er in mijn geval toch wat meer mogelijk is. Dat ik proactiever kan zijn.

Roger: Vanuit Defensie hebben we intensief contact met communicatiefunctionarissen van de diverse onderdelen, zo ook bij de MIVD. Maar ik werk niet zo zelfstandig als Miranda.

De MIVD, een geheime dienst, is natuurlijk per definitie interessant; voor de burger, voor de journalist en voor de politici in het parlement. Gaat het bijvoorbeeld over de schotels die bij de NSO in Burum worden geplaatst, dan wordt dat meteen onder een vergrootglas gelegd. De Landmacht plaatst ook schotels, maar dat is veel minder interessant. Dit alles betekent dat de departementsleiding extra let op wat er bij de inlichtingendienst gebeurt en op wat wij bekend gaan maken.

Maar net als de MIVD is de AIVD toch ook 'hot' voor de pers?

Miranda: Nee, dat is juist steeds minder het geval. In de begindagen van de woordvoering over de AIVD liep de pers echt overal achteraan. Nu gebeurt het dat een actualiteitenrubriek een onderwerp over ons heeft, maar er daarna helemaal geen vragen over gesteld worden. Ik heb het idee dat

is geen antwoord

we inmiddels wat gewoner zijn geworden.

Roger: Dat is een cultuuromslag die je, ook als organisatie zelf, moet maken. Je moet de dienst ook als een gewone werkgever gaan beschouwen. Want je wilt ook zichtbaar zijn in de samenleving, je wilt goede mensen werven. Dat is niet altijd gemakkelijk. Ofwel worden de zaken - binnen de MIVD of het departement, maar ook bij journalisten -, geweldig opgeblazen. Ofwel wordt heel gemakkelijk gezegd: "Daar doen wij geen uitspraken over". Dat Miranda zegt dat het bij de AIVD nu allemaal wat gewoner wordt, is dan ook een goed teken.

Miranda: Ik geef soms zelf ook aan waarom het logisch is dat we wel ergens actief mee naar buiten gaan. Als ik bij een arrestatiezaak de opdracht krijg er niets over te zeggen, komt die zaak via een strafdossier en een advocaat waarschijnlijk toch naar buiten. Dan moet ik er achteraf nog iets

over gaan zeggen. Louter 'geen commentaar' zeggen doe ik vrijwel nooit. Zelfs als we ergens niets over kunnen zeggen, dan nog kan ik uitleggen waaróm we dat niet doen.

Roger: Klopt. 'Geen commentaar' is geen antwoord.

Miranda: Roger, zou jij eigenlijk mijn plaats willen innemen en ook dichterbij het vuur willen zitten?

Roger: Jij hebt een goede informatiepositie, maar informatie kan ook ballast zijn. Ik kies er dan ook bewust voor om een beetje op afstand te blijven en niet te veel te willen weten. Het gevaar bestaat toch altijd dat je meer informatie geeft dan je eigenlijk kunt of wilt geven. Hoe ervaar jij dat dan?

Miranda: Ik denk dat ik goed het onderscheid kan maken tussen operationele en niet-operationele informatie. Mede omdat ik hier al een tijdje meeloop en 'in het operationele' heb gezeten. Het komt ook voor dat andere medewerkers niet precies weten wat ze wel en niet kunnen zeggen, en dat ik ze dan juist afrem. Maar ik begrijp wel wat je bedoelt met die informatieballast. Zo lees ik het geheime gedeelte van het jaarverslag bewust niet, omdat ik dan misschien zaken door elkaar ga halen.

Is het over het algemeen zo dat de AIVD qua openheid, transparantie wat vooroploopt op de MIVD?

Roger: Ja, de AIVD heeft natuurlijk de jaarlijkse persconferentie over het jaarverslag. Tegelijkertijd gaat er ook een waarschuwendende werking van uit, want men ziet dat teveel openheid in het verleden ook wel eens meer kwaad dan goed heeft gedaan. Voor sceptici is dat aanleiding om te zeggen: 'Ja, zie je wel, het werkt dus niet'. Wat is de hele transparantie je waard?

Toch lijkt de MIVD soms iets opener. Zo mag Ingelicht naar buiten gebracht worden. Hoe zit dat nu eigenlijk?

Roger: Het blad is alleen bestemd voor MIVD-medewerkers en voor mensen binnen Defensie die veel met de dienst te maken hebben. Het blad is een goed medium om deze doelgroep te informeren. Maar als persvoorlichter zou ik er niet gelukkig mee zijn als dat blad in de openbaarheid komt.

Miranda: Maar het zou zomaar kunnen dat een MIVD'er het blad in de trein laat liggen.

Roger: Er zit een risico in, absoluut. Let wel: het blad, en de hele interne communicatie, is van oudsher en tot voor kort een verantwoordelijkheid geweest van de directeur van de MIVD zelf. Die maakte zelf de afweging hoe en waarover hij zijn personeel ging informeren, welke middelen daarvoor gebruikt gingen worden, en hoe ver hij daarin ging. Sinds kort valt alle communicatie onder de directeur Voorlichting en Communicatie, maar die gaat hier niet heel anders mee om.

Zijn jullie te zien als het gezicht van de organisatie?

Roger: Ik ben een intermediair tussen journalisten en de MIVD. Bij Defensie komen woordvoerders nooit in beeld, dat is vast beleid. Namens de MIVD komen alleen de directeur, of de minister in beeld. Ik kom dus eigenlijk niet in beeld. Woordvoering voor deze dienst vormt ook slechts een deel van mijn takenpakket.

Miranda: Ik kom wel eens op de radio, of word door kranten geïnterviewd. Ook televisie zou tot de mogelijkheden behoren. Maar ik ben niet de enige die zichtbaar is: ook het hoofd en het plaatsvervangend hoofd komen wel eens op televisie, en af en toe een directeur van een van de directies. Ik streef er wel naar om daarin een gradatie aan te brengen. Voor lopende zaken, die geen verhoogd risico met zich meebringen, kan een woordvoerder aan het woord komen. Gaat het om een onderwerp dat specifiek is voor een van onze directies, dan kan een directeur een toelichting geven. En bij een dienstbrede aangelegenheid kom je bij het (plaatsvervangend) hoofd uit. Wij vormen een uitzondering op de regel dat mensen niet met hun naam naar buiten mogen.

Wat is jullie mediabeleid?

Miranda: We proberen de AIVD te positioneren als een organisatie die over een aantal onderwerpen gaat en aan die onderwerpen duiding kan geven. In tegenstelling tot bijvoorbeeld het instituut Clingendael, dat ook duiding geeft aan de onderwerpen waarmee wij bezig zijn, doen wij dat op basis van operationele informatie. Een bijzonder soort duiding dus; dat is de meerwaarde van onze organisatie. Zo hebben wij vorig jaar het rapport 'Radicale dawa in verandering' uitgebracht. Dat is gebaseerd op een aantal elementen, namelijk operationeel onderzoek, gesprekken met wetenschappers en eigen inzichten van medewerkers.

In de regel werken wij reactief: media vragen en wij antwoorden. Intern werken wij wel proactiever: als de AIVD een ambtsbericht uitbrengt, op basis waarvan arrestaties verricht zullen worden, dan worden wij daarbij meestal in een vroegtijdig stadium betrokken. Zo kunnen we de woordvoeringslijn bepalen en vragen en antwoorden opstellen.

Wordt er in zo'n geval ook vooraf contact gelegd met bepaalde media?

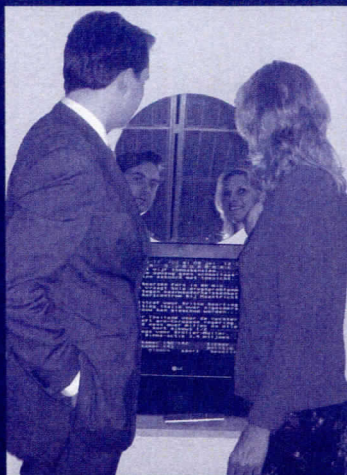
Miranda: Nee, niet in zo'n geval. Wel leg je contact met het Openbaar Ministerie en zorg je dat er een passage in het persbericht komt dat we meegewerkt hebben aan het onderzoek of dat we aan de basis ervan staan. Zo zorg je er op dit soort momenten voor dat de dienst zichtbaar wordt. En verder heb je natuurlijk de geëigende middelen, zoals een interview, een achtergrondgesprek of een persbriefing.

Vraagt de journalist zo'n interview aan, of gaat dat van jullie uit?

Miranda: In het geval van ons laatste jaarverslag heb ik zelf het tv-programma NOVA benaderd omdat ik het thema, internationale samenwerking, goed vond passen bij dat programma. En bij het rapport 'Radicale dawa in verandering' viel de persbriefing toevallig samen met een idee dat de actualiteitenrubriek Netwerk al langer had, om een item over radicalisering te brengen. We hebben het rapport toen aan Netwerk gekoppeld omdat dat goed uitkwam. Maar dat moet je niet te vaak doen; je moet niet leuren met onderwerpen.

Voeren jullie wel eens achtergrondgesprekken met de media?

De dienst moet dat niet op eigen initiatief doen. Wat mij daarin tegen-

staat? Wel, redacties en journalisten hebben hun eigen verantwoordelijkheid en maken zelf de keuze voor hun onderwerpen. Ik vind het niet passend dat overheidsorganisaties daarop sturen. Ook vind ik het geven van een scoop aan een bepaald medium niet zuiver. Breng iedereen op hetzelfde moment op de hoogte.

Gelden deze morele bezwaren ook voor de MIVD?

Roger: Juist omdat de MIVD zo'n aandacht geniet, kun je het bijna niet maken om een primeur weg te geven aan een enkeling. Dat wordt je door journalisten kwalijk genomen. Dit jaar hebben wij voor het eerst het uitbrengen van het jaarverslag beter geregisseerd door middel van een persbericht met highlights. Voorgaande jaren werd het jaarverslag alleen naar de Kamer gestuurd, en dan moest je maar zien waar de journalisten op aansloegen.

De rest van het jaar werk je eigenlijk reactief. Er zijn voor de dienst heel weinig mogelijkheden om actief naar buiten te treden. De analyses die de MIVD bijvoorbeeld maakt over de missie in Uruzgan zijn natuurlijk zeer nieuwswaardig. De MIVD heeft met die analyses een belangrijke ondersteunende taak, cruciaal voor de beslissingen die de minister en de Commandant der Strijdkrachten nemen over die missie. Als de inlichtingendienst daar zelfstandig mee de boer op zou gaan, ondermijnt je die besluitvorming. Wat uiteraard wel gebeurt, is dat de Commandant der Strijdkrachten de analyses van de MIVD verwerkt in zijn briefings voor de Tweede Kamer en de media.

Maar is het toch niet beter om proactief te werk te gaan? Anders gaan de media misschien met een verhaal aan de haal.

Roger: Een gouden regel is inderdaad: houd regie op je boodschap.

Miranda: Vergeet niet: je weet ook niet altijd wanneer iets opeens in de media verschijnt.

Roger: Een goed voorbeeld hiervan is de zaak van de MIVD'er die een USB-stick met gevoelige informatie kwijt was. Omdat we wisten dat dit een heel vervelend staartje zou kunnen krijgen, hebben we dit nieuws zelf naar buiten gebracht. Het bleef relatief rustig rond dit feit; de berichtgeving bleef zakelijk. Een half jaar later had RTL via-via een USB-stick in handen gekregen, waarvan zij - ten onrechte - dachten dat het die stick was. Daarmee overrompelden zij óns. En dan zie je dat de boel opeens ontploft: alle media sprongen er bovenop. Afgezien van de norm dat de overheid transparant hoort te zijn, kun je vaststellen dat proactief optreden bij incidenten erger voorkomt. Een overheid die wordt verrast door een incident is nieuwswaardiger dan een overheid die het incident zelf bekend maakt.

Miranda: Overigens krijg ik wel vaak vragen over 'die USB-sticks die wij verloren zijn'.

Roger: Gegevensdragers lijken wel eens de achilleshiel van de overheid. Maar ook bij de MIVD kunnen 'bedrijfsongelukjes' gebeuren.

Er wordt wel eens gesproken over 'de inlichtingendienst'. Hebben jullie daar last van?

Roger: Journalisten weten over het algemeen goed bij wie ze moeten zijn: bij de AIVD of bij de MIVD. Bijvoorbeeld in het geval van de CT-Infobox of de NSO. We hebben daar goede afspraken over en kunnen hier spreken over een harmonieuze samenwerking tussen de beide diensten. ●

Kunst en vliegwerk

Door kap. Peter Hüge

De Red Bull Airrace trekt in negen etappes over de wereld en trok op 19 en 20 juli door het herfstachtige weer minder bezoekers dan verwacht. Maar was je er niet bij, daar bij de Erasmusbrug in Rotterdam, dan heb je wat gemist. Mooi materiaal, gecombineerd met een hoge mate van vliegkunde, stonden garant voor een mooi stukje gedurfd kunst en vliegwerk.

Binnen de MIVD is ook met veel kunst en vliegwerk overgeschakeld naar een nieuwe ICT-infrastructuur, Atlas. Vermoedelijk, ook al zou je het willen, zal je het binnenwerk van de machine nooit zien, laat staan snappen. Dat neemt niet weg dat het een mooi stukje techniek is!

MIVD in beweging

De MIVD is in beweging en er worden heel wat kilometers gemaakt. Niet in het minst door de vele bewegingen van bureau naar printerhok en weer terug om de inlogkaart te halen die je vergeten was mee te nemen, en weer naar de printer om de kaart aan de kaartlezer aan te bieden... Naar de lifthal, en weer terug naar het bureau om uit te loggen en opnieuw naar de lifthal te gaan... Ook heb ik al collega's gesproken die via het trappenhuis naar buiten wilden, maar beneden aangekomen eerst weer met de trap naar boven moesten, omdat de MIVD-kaart nog in de PC stak. En zonder kaart kun je het gebouw niet verlaten... Om nog niet te spreken over de gang naar Bureau Veiligheidszaken (BVZ) om de pincode te *unlocken* of naar de afdeling Personeel & Organisatie om te kijken waarom de kaart *disable* is. Veel klein leed dus.

Blue X

In het kader van Atlas heeft binnen bureau Veiligheidszaken (BVZ) uitbreiding plaatsgevonden van de hoeveelheid werkzaamheden. Zo vindt hier sinds kort de aanmaak van de Atlas inlogkaart en een aantal samenhangende werkzaamheden plaats. Hierbij valt te denken aan het *resetten* van pincodes bij verkeerd inloggen, het uit dienst stellen van kaarten bij vertrek

van medewerkers, het aanmaken van tijdelijke- en vervangende kaarten wanneer de kaart is vergeten, verloren of wanneer de chip defect is.

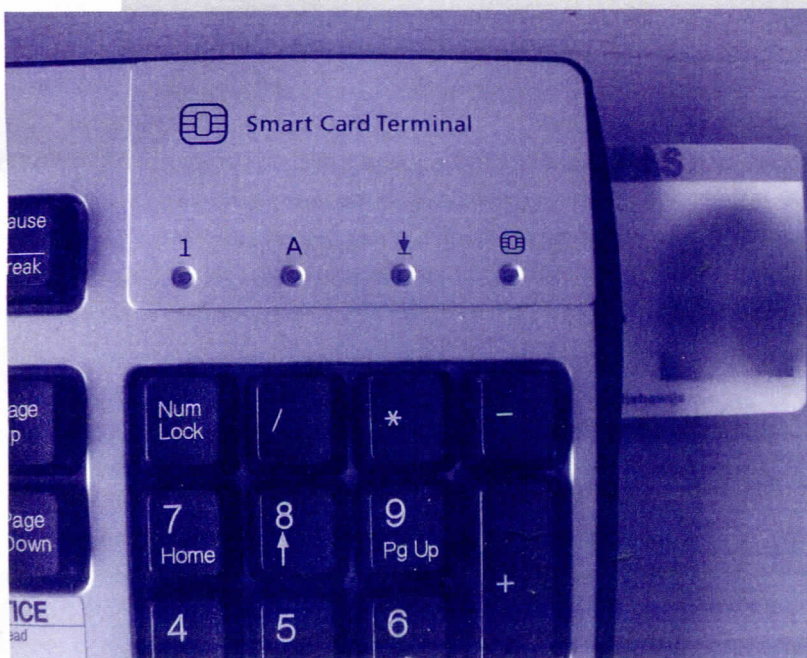
Deze werkzaamheden vinden plaats binnen de applicatie *Blue X*. Het systeem is onder meer gekoppeld met de BVZ-personeelsdatabase. De productie van inlogkaarten kan slechts plaatsvinden wanneer de 'verplichte velden' binnen deze database zijn ingevuld. Het betreft hier onder andere de datum van de geldigheid van het veiligheidsonderzoek, de comint indoctrinatie en de veiligheidsbriefing. Op dit moment worden deze werkzaamheden uitgevoerd in gebouw 32 van de Frederikkazerne en in het Letteboergebouw te Eibergen. Omdat het niet handig is om bijvoorbeeld vanuit Burum even naar Den Haag of Eibergen te reizen voor een vervangende pas, zullen deze werkzaamheden in de toekomst ook op andere locaties plaatsvinden.

Dichte deur

Als veiligheidsverhogende maatregel is besloten de MIVD-toegangsprofielen van de Defensie Smartcard over te hevelen naar de Atlas kaart. Dit garandeert dat het compartiment niet kan worden verlaten, voordat men is uitgelogd.

Om te voorkomen dat je voor een dichte deur staat wanneer je zonder kaart via het trappenhuis naar een andere verdieping bent gegaan en na vieren terug wil, is het tijdstip van sluiting verlengd naar 17.00 uur. Nu maar hopen dat de deuren niet uit gewoonte om 16.00 uur worden afgesloten. Maar ook dat behoort over enige maanden tot het verleden, als de trappenhuisdeuren zijn voorzien van kaartlezers. Dan kun je het compartiment niet meer via de trappenhuisen verlaten zonder de kaart uit de computer te nemen.

Alles verandert, behalve de koffie... Dit is binnen onze dienst wel zeer van toepassing. Maar zeg nooit NOOIT.●

Luchtfoto's van militaire objecten

Vertrouwelijke informatie op

Het internet biedt de mogelijkheid Nederland vanuit de lucht te bekijken. Dit heeft echter ook tot gevolg dat militaire complexen zichtbaar zijn. Google Earth werkt met grof afgedekte luchtopnamen. De site Microsoft Virtual Earth laat scherpere afbeeldingen van onder meer kazernes zien. Betekent dit dat vertrouwelijke informatie voor iedereen zichtbaar is op internet? Nee, want de MIVD heeft daarover met de luchtfoto-industrie afspraken gemaakt.

Regelmatig krijgt bureau Industrieveiligheid (dat het onderwerp Luchtfotografie in zijn pakket heeft) mailtjes van verontruste burgers en meldingen van mensen binnen Defensie die aangeven dat vertrouwelijke informatie op internet te vinden is.

Twee jaar geleden zijn Kamervragen gesteld over de veiligheidsrisico's van foto's van militaire objecten op Google Earth. Op verzoek van Defensie zijn toen bepaalde locaties onherkenbaar gemaakt. Begin dit jaar en afgelopen maand was er in de media weer aandacht voor luchtfoto's op internet. In de berichtgeving kwam naar voren dat militaire objecten veel beter zichtbaar zijn met Virtual Earth dan met Google Earth. "Terwijl spotjes op radio en televisie ons voorhouden waakzaam te blijven voor aanslagen, krijgen terroristen belangrijke doelwitten nog altijd op een presenteerblaadje aangeboden. Of het nu de Zeelandbrug is, de kerncentrale van Borssele, de haven van Rotterdam of het militaire vliegveld Gilze-Rijen: stuk voor stuk zijn ze vanuit de lucht haarscherp op de computer te zien", aldus het Brabants Dagblad op 1 juli jongstleden.

Vergunning

De laatste jaren zijn boven Nederland fotovluchten uitgevoerd, waarbij honderdduizenden luchtfoto's zijn gemaakt om het hele land in beeld te brengen. Op deze foto's staan ook alle militaire complexen in Nederland.

Het is echter verboden boven Nederlands grondgebied vanuit luchtvaartuigen te fotograferen. Dat is in Nederland in een aantal besluiten en wetten vastgelegd. In artikel 2 lid 1 van het Koninklijk Besluit Luchtfotografie (1 september 1959, stb. 329) is bijvoorbeeld geregeld dat iedereen die luchtopnamen wil maken boven dit gebied de minister van Defensie om een vergunning moet vragen. Het afgeven van deze vergunningen namens de minister gebeurt door de MIVD.

Aan het Koninklijk Besluit ligt het Verdrag van Chicago ten grondslag. Dit verdrag regelt namelijk dat elke staat die zich bij dit verdrag heeft aan-

gesloten regels mag stellen aan het maken van luchtopnamen boven haar grondgebied.

Daarnaast is het volgens artikel 430 WvS Wetboek van Strafrecht verboden militaire objecten vast te leggen met foto, film, op tekening en dergelijke. Verder regelt artikel 98 WvS e.v. het verbod op het verspreiden van staatsgeheimen.

In het Defensie Beveiligingsbeleid (DBB) staat aangegeven dat luchtfoto's van militaire complexen altijd Staatsgeheim Confidentieel zijn gerubriceerd, overeenkomstig de betreffende NAVO-regeling (STANAG 3768) die de rubricering van (bondgenootschappelijke) militaire objecten van de deelnemende landen regelt. Ten slotte kunnen nog de artikelen 2, 3 of 5 WvS van toepassing zijn.

Werkwijze

Hoe kan het dan dat militaire objecten toch te zien zijn? Wanneer een vergunning is afgegeven, moeten de foto's ter controle worden voorgelegd aan de MIVD. Daarnaast heeft de MIVD een aantal afspraken gemaakt met de luchtfoto-industrie over het 'afdekken' van militaire complexen om

Internet?

te voorkomen dat niet 'afgedekte' luchtfoto's in de openbaarheid komen. Hierin is vastgelegd dat, als luchtfoto's met militaire objecten worden vrijgegeven, deze opnamen moeten worden teruggebracht naar minimaal 1-meter resolutie. Dit houdt in dat objecten kleiner dan 1 meter, niet te zien zijn. Dit is qua zichtbaarheid slechter dan vrij te verkrijgen satellietbeelden. Een andere methode is dat de militaire objecten op de foto's met bijvoorbeeld blokjes onduidelijk worden gemaakt. Het valt dus wel mee met het 'haarscherp' waar het Brabants Dagblad over schreef.

Daarnaast is er nog een categorie-indeling. Aan de hand hiervan wordt bepaald of iets van 'vitaal' belang is of niet. F-16's, tanks of een DTO-serverruimte vallen onder deze categorie. Het gaat dan vooral om te voorkomen dat detailopnamen kunnen worden gemaakt. Andere objecten, zoals een legeringsgebouw, zijn niet zo spannend en mogen best in beeld komen. Ook is het niet erg als mensen kunnen zien hoe een kazerne is gebouwd. Tijdens een open dag van de Landmacht bijvoorbeeld, krijgen zij daar ook een idee van. Niettemin geldt dat alle luchtfoto's, ook foto's van minder gevoelige objecten, ter controle moeten worden voorgelegd aan de MIVD.

Tijdrovende klus

De beelden in programma's als Google Earth zijn deels samengesteld uit luchtfoto's (de meer gedetailleerde delen) en deels uit satellietopnamen. Het samenstellen van de luchtbeelden in programma's als Google Earth is een kostbare en tijdrovende zaak die vaak zes maanden duurt. Er moeten immers vele honderdduizenden opnamen naadloos aaneen gesloten worden. Zo'n programma wordt dan ook niet frequent geactualiseerd. 'Even' snel iets afdekken is er dus niet bij. Het is aan de andere kant ook heel goed mogelijk dat objecten die niet langer behoeven te worden 'afgedekt' pas veel later zichtbaar worden in dezelfde mate van detaillering als de omgeving, namelijk pas wanneer een update heeft plaatsgevonden. Het is uiteindelijk een zaak van de eigenaar van de site wanneer tot een update wordt overgegaan.

Uit het voorgaande blijkt dat verontruste burgers en Defensiemedewerkers kunnen worden gerustgesteld. De luchtfoto's die op internet te zien zijn, geven geen vertrouwelijke informatie prijs.●

Op 9 juli werd het nieuwe gebouw van de Nationale Inlichtingen Cel in Pristina door het Hoofd van de Afdeling Inlichtingen, Auke Venema, geopend. De Cel, beter bekend als het NIC Pristina, is medio december 2007 opgezet en was tot dusver provisorisch gehuisvest. Het NIC heeft nu een nieuw pand op het KFOR hoofdkwartier in *Film City*, met uitzicht op het Kosovo Polje.

Nieuw onderkomen NIC Pristina

Veilig onderkomen

Het nieuwe gebouw is in korte tijd gereali-seerd. De Afdeling Militaire Operaties en het Team Balkan hebben in 2007 een programma van eisen opgesteld. Daarbij zijn de ervaringen met het NIC in Sarajevo gebruikt. Er is verder rekening mee gehouden dat leden van Team Balkan regelmatig naar het gebied reizen en dan op een 'veilige' plek, in het NIC dus, kunnen werken. Er is in Pristina gekozen voor een soort volumebouw, zoals vaak gebruikt op bedrijven-terreinen in Nederland: stalen frame en kunststof profielwanden. Het NIC is daardoor totaal on-vergelijkbaar met het oude NIC in Sarajevo, dat was gehuisvest in containers en nog helemaal de sfeer ademde van de eerste jaren van de inzet op de Balkan. Defensie heeft de bouw aan lokale aannemers uitbesteed. Luitenant ter Zee Groenevelt en adjudant Stern hebben in de afgelopen maanden veel werk gehad aan de begeleiding van de bouw. Het eindresultaat mag er zijn. De MIVD heeft een functioneel, comfortabel onderkomen gekregen, waaruit de komende jaren de missies op de Balkan ondersteund kunnen worden.

Bij de opening waren onder meer Margriet Struif, de Nederlandse vertegenwoordigster in Pristina, en luitenant-kolonel Arthur Beglinger, defensieattaché in Skopje, aanwezig. Struif ont-hulde de MIVD plaquette op de deur van het NIC. ●

hankelijkheid van Kosovo. Nederland nam al deel aan de NAVO missie KFOR in Kosovo door enkele functies in de staf te vervullen.

De inzet van de MIVD in Kosovo heeft een eigen karakter, al was het alleen maar omdat er een overwegend civiele missie wordt ondersteund. Er is bovendien geen Nederlandse eenheid in het gebied, maar alleen individueel uitgezonden ma-rechaussee en burgers, die op verschillende plaat-sen in Kosovo werken. De MIVD heeft tot nu toe vooral te maken met de Koninklijke Marechaussee (KMAR), die in Kosovo voor het eerst de rol van coördinerend krijgsmachtdeel heeft. De samen-werking met de KMAR verloopt prima.

Vanuit het nieuwe gebouw zal de MIVD de EULEX missie van de EU, de KFOR missie van de NAVO en de daarin aanwezige Nederlanders met inlichtingen ondersteunen. De MIVD heeft in 2007 besloten meer aandacht te geven aan de ontwikkelingen in Kosovo en omliggende gebie-den. De directe aanleiding was het vooruitzicht dat Nederland in 2008 zou gaan deelnemen aan de EU-missie EULEX in Kosovo.

Deze missie heeft tot doel het bestuur, de poli-tie, justitie en douane van het in februari on-afhankelijk geworden Kosovo te ondersteunen. Nederland zal hiervoor veertig tot zestig functio-narissen van de politie, marechaussee en justitie ter beschikking stellen. In totaal zullen de komen-de tijd tweeduizend mensen uit EU-landen naar Kosovo vertrekken. De ontplooiing van EULEX is overigens met enkele maanden vertraagd door verwikkelingen rond de erkenning van de onaf-

JOINT COLLECTION EN FUSION CONCEPT VOOR BETERE INLICHTINGENONDERSTEUNING

Integratie, dat is het kernwoord van het *Joint Collection* en *Fusion Concept*. Dit nieuwe concept moet zorgen voor grotere kwaliteit van inlichtingenproducten. Hiervoor gaan de G2, 103 ISTARbataljon en de MIVD in het uitzendgebied nauwer samenwerken.

Het *Joint Collection* en *Fusion Concept* (JCFC) is ontwikkeld, omdat in oktober 2006 werd geconcludeerd dat samenwerking tussen G2 (verantwoordelijk voor ondersteuning van commandant met inlichtingenproducten), ISTAR en Nationale Inlichtingen Support Team (NIST) tijdens de missie in Uruzgan kon worden verbeterd. De inlichtingenondersteuning van de commandant was daardoor niet optimaal. Naar aanleiding hiervan heeft de directeur MIVD een defensiebrede werkgroep opdracht gegeven een nieuw operationeel concept te ontwikkelen, waardoor de geïntegreerde inlichtingenondersteuning van een Nederlandse eenheid beter gegarandeerd kan worden.

Onduidelijk

"De huidige inlichtingenorganisatie is voor de commandant, maar ook voor inlichtingenfunctionarissen en overige stafleden, niet altijd duidelijk", beschrijft het concept de huidige situatie. "Het is moeilijk te begrijpen hoe de functie inlichtingen is georganiseerd en hoe inlichtingenoperaties worden voorbereid en uitgevoerd. Doordat commandanten, ondanks het feit dat zij het belang van inlichtingen gedreven operaties onderschrijven, onvoldoende vertrouwd of bekend zijn met de praktische invulling van het begrip, wordt het inlichtingenpersoneel niet altijd op de juiste wijze ingezet of wordt de G2 onvoldoende betrokken bij het besluitvormingsproces."

De operationele commandant en zijn subeenheden (zoals het Provinciaal Reconstructie Team, de *Battle Group* en de *Special Forces Task Group*) voeren de eigenlijke operatie uit. De commandant ontvangt zijn opdrachten en richtlijnen van het naasthogere internationale niveau en nationaal van de CDS of de Directeur Directie Operaties. De operationele commandant en ondercommandanten worden ondersteund door een staf met daarin een inlichtingensectie of -cel.

Nieuw concept

In het nieuwe concept valt de inlichtingensectie op het hoogste nationale operationeel niveau onder de verantwoordelijkheid van de G2. Doordat de ISTAR-module gebrek aan eigen G2 capaciteiten heeft, kan hij alleen geïntegreerd opereren. Deze integratie wordt nadrukkelijk beschreven in het nieuwe concept. Daarnaast wordt in dit nieuwe concept niet meer gesproken over een NIST als eenheid. De operationele commandant wordt echter nog steeds gesteund met MIVD functionaliteiten.

Het MIVD personeel in het operatiegebied wordt geleid door een luitenant-kolonel of kapitein-luitenant ter zee (bureau uitzendingen/AMO). Dit hoofd heeft de bevoegdheid vanuit het missiegebied de MIVD-sensorcapaciteit aan te sturen. Daarnaast kan hij sturend optreden in de richting van het betreffende analyseteam. De totale MIVD capaciteit werkt vanuit een gecollocerd compartiment en steunt daar waar nodig en mogelijk het inlichtingenproces van de operationele eenheid. Het hoofd heeft een directe lijn van en naar de MIVD om maximaal gebruik te maken van de producten van de dienst. Dit geldt ook vice versa. De kennis die wordt opgedaan in het uitzendgebied leidt weer tot betere analyses op centraal niveau.

Opwerktraject

Het concept probeert door organisatiestructuren te slechten, de informatiestromen te verbeteren. Een eerste positieve stap is gezet doordat het opwerktraject ter voorbereiding op de roulatie die deze zomer heeft plaatsgevonden, in deze geïntegreerde samenstelling is uitgevoerd. In de komende maanden zal moeten blijken dat deze nieuwe samenstelling inderdaad beter begrip van commandanten, maar ook betere producten genereert. ●

BETERE DIENSTVERLENING BIJ

Een gezonde organisatie denkt af en toe eens diep na over hoe het er nu eigenlijk voor staat. En staat vervolgens open voor veranderingen die de organisatie ten goede komen. Voordat hij de MIVD verliet, heeft kolonel Edward de Lanoy dat met zijn Stafafdeling Control gedaan tijdens diverse heisessies. Daaruit is een aantal flinke veranderingen voortgekomen waarmee vrijwel iedereen binnen de MIVD te maken krijgt. Een betere dienstverlening staat voorop. In dit artikel de belangrijkste veranderingen op een rij.

Wat wil de MIVD bereiken, welke activiteiten gaat de MIVD daarvoor doen en welke middelen zijn daarvoor nodig? Dat zijn de vragen waar de Stafafdeling Control (SAC) zich over buigt. SAC ziet er namelijk op toe dat deze mix van doelstellingen, activiteiten en middelen in evenwicht is, oftewel *in control*. SAC bewaakt een doeltreffende inzet van middelen: worden middelen ingezet die inderdaad leiden tot het uitvoeren van eerder genoemde activiteiten en het behalen van eerder genoemde doelstellingen? De stafafdeling ziet bovendien toe op doelmatige inzet van middelen: worden ze zo optimaal als mogelijk ingezet? Tot slot borgt SAC de rechtmatige aanwending ervan: worden middelen conform de regelgeving verworven? De stafafdeling voorziet bovendien de directie van managementinformatie over in hoeverre doelstellingen, activiteiten en middelen met elkaar in evenwicht zijn.

Plannen, begroten, realisatie en managementinformatie

SAC coördineert de planning en control-cyclus van diverse documenten binnen de gehele MIVD. Van het jaarplan tot de begroting en de realisatie hiervan. SAC zal in de toekomst eerder, maar ook vaker met MIVD-afdelingen overleggen over hun deelplannen en -begrotingen.

Daarnaast gaat SAC vaker naar de afdelingen toe om vast te stellen of zij hun plannen realiseren zoals ze hadden gedacht. SAC houdt elk kwartaal een overleg over de realisatie van de begroting. Zo ontstaat aan de ene kant een steeds beter inzicht in wat de MIVD wil bereiken, maar aan de andere kant ook in welke mate de dienst diens doelstellingen heeft bereikt. SAC werkt op deze manier toe naar steeds beter onderbouwde MIVD-brede plannen en begroting. En naar een betere realisatie van die plannen en begroting.

SAC wil met dit inzicht aan de hand van managementrapportages de directie beter in staat stellen nog betere beslissingen te nemen in de prioriteitsstelling voor wat betreft de plannen en begroting. De Lanoy: "Wat laat je voorgaan: een grote uitgave bij de afdeling Inlichtingen of de afdeling Geheime Inlichtingen Operaties? Door middel van de managementrapportages is die keus gemakkelijker te maken." Door middel van zulke rapportages wil

SAC de directie en de afdelingen van managementinformatie voorzien. De directie en de afdelingen krijgen hierdoor zicht op hoe gezond de MIVD respectievelijk de afdelingen zijn.

Projectdirecteur

Projecten vormen een belangrijk onderdeel van bovengenoemde plannen en begroting. Voor het merendeel betreft dit ICT-projecten. Dat is ook niet zo gek, want informatiemangement is de levensader van het bedrijf. Het hoofdwapensysteem noemt directeur Cobelens het. ICT ondersteunt het primaire proces. Dat moet continu innoveren en worden onderhouden. Dat gebeurt door middel van projecten zoals Atlas (nieuwe ICT-infrastructuur), VIA (verbetering informatievoorziening voor analisten) en Argo (ICT-middelen ter verwerking van gegevens tot verbindingsinlichtingen en distributie ervan). Vaak duren dergelijke projecten langer en kosten ze meer geld dan gepland. Ook leveren ze niet altijd het resultaat dat van te voren wordt verwacht.

Om zulke projecten goed te beheren en aan te sturen, is project-directeur luitenant-kolonel Arnold van der Burg aangenomen. Voorheen waren de hoofden van SAC en stafafdeling Algemene Ondersteuning (SAO) verantwoordelijk voor de projecten op ICT-gebied, maar zij hebben te vaak twee petten op", zegt De Lanoy. "In mijn geval die van controller en die van projectmanager. Op een gegeven moment merkte ik dat ik als controller vond dat ik het als projectmanager niet goed deed. Dat wringt. Met Arnold van der Burg kan ik me op mijn eigen rol richten." Van der Burg concentreert

STAFAFDELING CONTROL

zich eigenlijk voor wat betreft de MIVD-projecten op de vraag: "Doen we de dingen goed?" en stuurt op MIVD-projecten zodat binnen de afgesproken tijd en het budget datgene opgeleverd wordt wat we ervan verwachten. Daarnaast kunnen de stafafdelingen in overleg met de overige MIVD-afdelingen zich concentreren op de vraag: "Doen we de goede dingen?" en kunnen voorstellen voor nieuwe MIVD-projecten worden gedaan die vervolgens weer moeten worden opgenomen in de diverse plannen en de begroting.

Verwerving van middelen en inhuur

Wanneer er mensen ingehuurd of middelen verworven moeten worden, moet er een Aanvraag tot Verwerving (ATV) worden ingediend. Het ATV-proces wordt door SAC gecoördineerd. De klacht klinkt vaak dat de periode van levering lang is. De Lanoy: "We willen beter zicht krijgen op dat proces. Daarom hebben we een apart bureau opgericht, bureau analyse en voortgangscntrole. Ook stellen we normtijden in, zodat een aanvrager zicht heeft op hoe lang het duurt voordat het gevraagde binnen is. Hiermee willen we helder zijn naar de klant, zodat hij weet wat hij kan verwachten."

Voor wat betreft de inhuur van mensen, merkt de Lanoy het volgende op: "Constant loop je er tegenaan dat gisteren al iemand ingehuurd had moeten worden. Of dat een contract had moeten worden verlengd. Het verlopen van contracten willen we beter onder controle hebben. Wat we ook gaan doen, is de aanvrager een seintje geven als bijvoorbeeld over twee maanden een contract moet worden verlengd."

Financiële administratie

Qua financiële administratie is er een tweetal veranderingen waar SAC niet heel veel in de melk te brokkelen heeft. De eerste is, dat de afhandeling van de declaraties voortaan door het Centraal Betaalkantoor wordt gedaan. "Daar waren de zaken echter niet op orde, wat veel overlast veroorzaakte voor MIVD-medewerkers. Ook de overgang naar een nieuw defensiebreed financieel administratiesysteem (FINAD) baart me zorgen", zegt De Lanoy. SAC doet zijn uiterste best om overlast tot een minimum te beperken, maar helaas lukt dat niet altijd aangezien dit veelal defensiebrede veranderingen zijn waar SAC nauwelijks iets aan kan doen: "Ik hoop dat collega's daar begrip voor hebben."

Kwaliteitsmanagement

Ten slotte ziet De Lanoy ook graag iets veranderen op het gebied van kwaliteitsmanagement. Dat is volgens hem namelijk een ondergeschoven kindje. "Het zou mooi zijn als we een bepaald kwaliteitssysteem gebruiken. Nu werken we reactief: is er een incident dan duiken we erop. Dit doen we ad hoc en weinig planmatig. Daar zou ik nog wel verandering in willen zien."●

Relatief kort na zijn aantreden begin dit jaar, heeft de Lanoy een aantal belangrijke veranderingen gestart waar zijn opvolger een vervolg aan kan geven. Na 25 jaar trekt hij namelijk zijn uniform uit en verlaat hij Defensie om directeur te worden van het fractiebureau van de CDA-fractie in de Tweede Kamer.

Kolonel Peter Loukes, tot voor kort beleidsmedewerker bij de stafafdeling Beleid, is zijn opvolger. Hij vindt het belangrijk dat SAC een goede positie naar buiten toe heeft. "De MIVD is een onderdeel van de Bestuursstaf, maar een zelfstandige dienst. Voor een slagvaardig optreden is het goed een eigen controlfunctie in de organisatie te hebben en om zelf geld te hebben voor de uitvoering. Tegelijkertijd zijn de ogen op de MIVD gericht: wat doet die club met het geld? Je moet als dienst dus goed kunnen onderbouwen waaraan het geld wordt uitgegeven. Daarnaast moet de buitenwacht accepteren dat wij in een bijzonder kader opereren - denk aan geheime uitgaven- daarvoor moet je ook hun vertrouwen hebben.

Loukes ziet in dat hij straks in een spanningsveld tussen de directeur en de afdelingen zit. "SAC werkt heel sturend, maar is ook dienstverlenend door de doelstellingen van de directeur en de afdelingen te faciliteren. Voor de afdelingen betekent dat vaak: geef me een pot geld. De directeur daarentegen moet prioriteiten stellen. SAC zit daar tussenin."

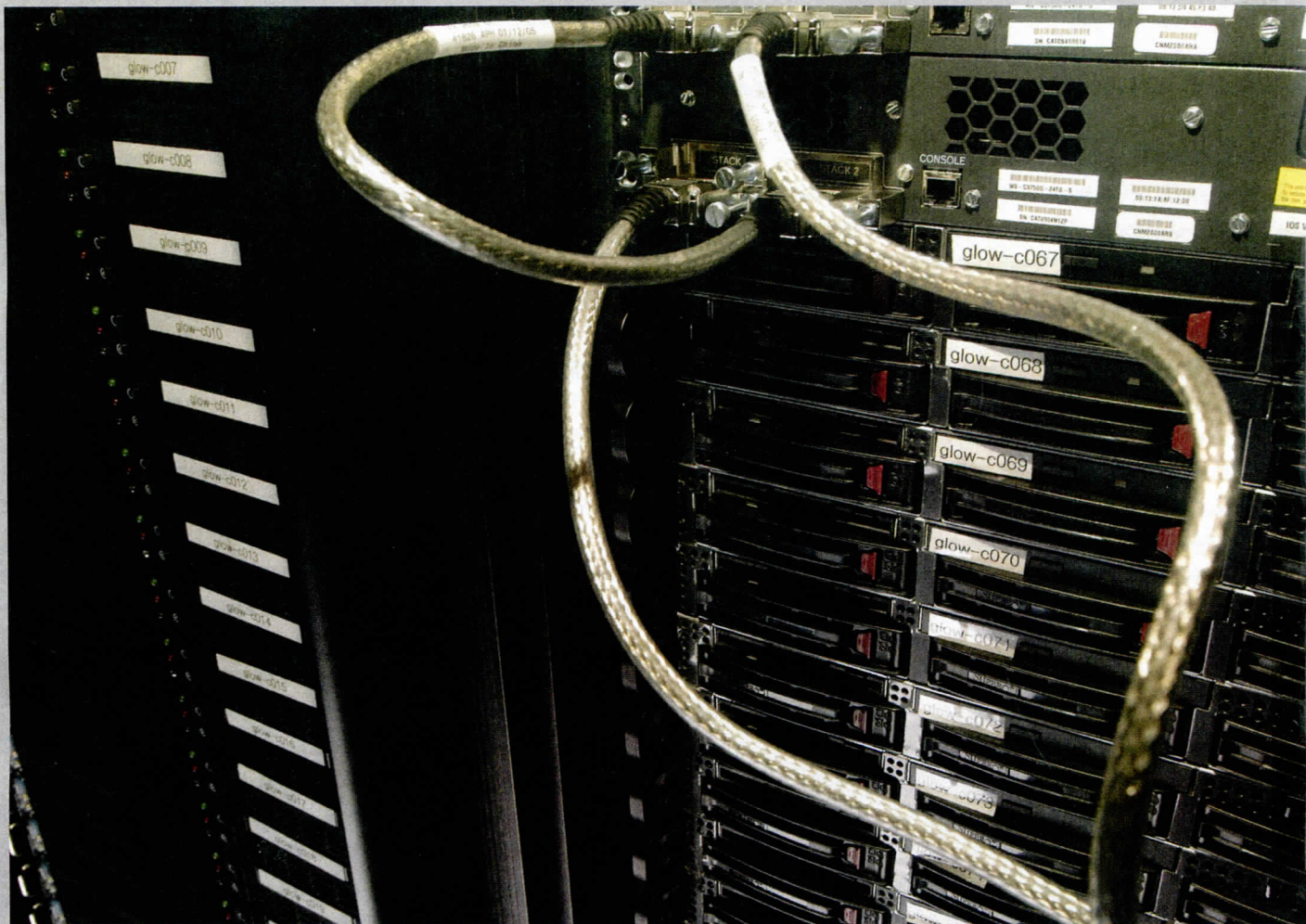
"Ik zal veel moeten leren *on the job*", geeft Loukes aan. "Mijn ervaring ligt meer in inhoudelijke processen en projecten. Ik hoop een koppeling te kunnen maken tussen die ervaring en mijn nieuwe functie aan de hand van drie wezenlijke vragen: wat wil je bereiken, wat ga je doen en wat mag dat kosten?"

Wie is wie bij SAC en doet wat? Kijk op intranet MIVD op site van SAC. Daar is te lezen wie voor welke zaken benadert kan worden.●

Nieuw bij de MIVD:

Binnen de MIVD worden meerdere ICT-systemen gebruikt. Zelfs binnen een afdeling kunnen er diverse systemen zijn. Om deze binnen de dienst beter op elkaar te laten aansluiten, is er een project-directeur ICT aangesteld. Luitenant-kolonel Arnold van der Burg: "Iedere afdeling heeft eigen ideeën. Nu moet er één integraal beeld gaan ontstaan."

De grote verscheidenheid en hoeveelheid aan systemen zorgen voor een onoverzichtelijke situatie. Voor de beheerorganisatie die alle systemen moet beheren, maar ook voor bijvoorbeeld analisten. Want in welk systeem staat de informatie die ze op dat moment nodig hebben? Volgens Van der Burg,

die hiervoor werkzaam was binnen de Bedrijfsgroep Informatie Voorziening, is integratie van de systemen de oplossing voor de toekomst. Maar er is nog een lange weg te gaan om dit uiteindelijk te kunnen bereiken.

Van der Burg is eerst gestart met een inventarisatie van welke systemen er binnen de dienst worden gebruikt en welke systemen op het moment worden ontwikkeld. "Daarbij is al een groot aantal knelpunten boven water gekomen", geeft hij aan. "Het blijkt bijvoorbeeld dat een bepaalde afdeling een systeem heeft laten bouwen, dat functioneert op het Donar-netwerk en niet op het Atlas-netwerk. Ook blijkt dat een afdeling een systeem heeft waar andere afdelingen ook profijt van kunnen hebben, terwijl die verbaasd zijn dat ze niet met de ontwikkeling daarvan meedoen. Het is dus van belang dat het inzicht en de communicatie over al deze ICT-verandertrajecten bij alle afdelingen bekend wordt. Hierdoor zijn we als dienst beter in staat de juiste prioriteiten te gaan stellen en de verwachtingen naar elkaar toe beter te managen."

project-directeur ICT

Beheertaken

Naast de inventarisatie van systemen, kijkt Van der Burg ook naar alle vormen van beheer. Het gaat hierbij om het beheer van de techniek (het netwerk, de servers, de werkstations en het technisch in de lucht houden van de applicatie). De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij Bureau ICT (BICT). Nadat een applicatie is opgeleverd, is het van het grootste belang dat eventueel geconstateerde fouten snel kunnen worden opgelost en verbeteringen kunnen worden aangebracht. "Dit applicatiebeheer is nu nog in veel gevallen matig geregeld", zegt Van der Burg. "Doordat de dienst door de toenemende automatisering kwetsbaarder wordt bij verstoringen, zijn er snel aanvullende maatregelen nodig om het applicatiebeheer voor de dienst te borgen. Het projectteam dat een bepaald systeem heeft gebouwd is namelijk in veel gevallen al vertrokken en dus niet meer beschikbaar. Om deze vorm van beheer te gaan ondersteunen zullen we in eerste instantie kijken naar een samenwerkingsverband met bijvoorbeeld Dienst Telematica Organisatie (DTO)."

Als laatste is Van der Burg bezig het in kaart brengen van het functioneel beheer en te komen met adviezen ter verbetering. Functionarissen die nu belast zijn met functioneel beheertaken doen dit nu veelal als neventaak. De project-directeur vindt dat dit in sommige gevallen ook kan. Voor de complexere en omvangrijkere informatiesystemen die in aanbouw zijn en die straks ook hele bedrijfsketens gaan ondersteunen, moet dit echter structureel worden opgepakt. "De functioneel beheerder heeft namelijk een scala aan taken. Dit kan alleen door daartoe opgeleid personeel worden uitgevoerd. Hij is namelijk de *linking pin* naar de gebruikers toe, regelt de autorisaties, bewaakt de *performance*, levert (management) rapportages op, onderhoudt de gebruikershandleiding, traint mogelijk nieuwe medewerkers, vertaalt de behoefte van de afdeling in nieuwe functionaliteiten voor het onderhoudsteam en accepteert aangebrachte wijzigingen. Deze taak kan je niet uitbesteden, want de functioneel beheerder dient een perfect inzicht te hebben in de processen van de afdeling."

Al deze beheertaken moeten dus op orde zijn gebracht voordat je een nieuw systeem in gebruik kan gaan nemen. De project-directeur ziet het dan ook als een uitdagende opdracht om deze taken beter in de organisatie of bij derden te gaan beleggen.

Toekomstvisie

Van der Burg heeft al een duidelijke visie over waar het met de automatisering van onze dienst naar toe moet. Hij geeft aan dat je je als dienst moet concentreren op die taken waar je goed in bent en waar je als dienst op wordt afgerekend. "Het zelf ontwikkelen van systemen hoort daar niet bij. Dit moet je aan professionals overlaten. De afdelingen dienen zich vooral bezig te houden met het doen van voorstellen naar verbetering van hun interne bedrijfsvoering, wel of niet ondersteund door een informatiesysteem. Deze behoeften kunnen we dan door de functioneel beheerders vertalen

in werkpakketten voor de ontwikkelaars van systemen. Of beter nog: we gaan op zoek naar een al beschikbaar informatiesysteem in de markt die deze behoefte afdekt. Dat is sneller te implementeren en vaak nog goedkoper ook.

Voor het applicatiebeheer dienen zo snel mogelijk goede contracten te worden afgesloten met een partij als bijvoorbeeld DTO. We willen namelijk voorkomen dat we straks zonder ondersteuning zitten als er een verstoring is binnen een applicatie. Daarnaast zien we dat ook BICT moeite heeft om aan voldoende eigen personeel te komen. Aan DTO is al gevraagd ons hierbij te ondersteunen en die behoefte is inmiddels ingevuld. Naar de nabije toekomst toe wil ik het aantal DTO-medewerkers binnen BICT verder laten toenemen."

Logisch systeem

"Ten aanzien van de automatisering zelf zien we binnen de dienst nogal veel kleine, zelf ontwikkelde, applicaties. Dit bemoeilijkt de toegankelijkheid van de opgeslagen informatie en gaat dus mogelijk ook ten koste van de betrouwbaarheid van de informatie. Per afdeling zullen we dus gaan onderzoeken hoe we al deze opgeslagen informatie naar de toekomst toe kunnen integreren in één logisch systeem. In een latere fase zouden we zelfs kunnen onderzoeken hoe we dat ook kunnen doen over afdelingen heen. Hiermee kan de dienst een belangrijke kwaliteitsslag maken. Ik verwacht dat we hier de komende jaren onze handen vol aan hebben." ●

Atlas uitrol bij AS en NSO

De meerderheid van de MIVD-medewerkers werkt niet meer op een Donarcomputer, maar logt in op het Atlas-netwerk. Het HTI-projectteam is daarom inmiddels ontbonden en de meeste HTI-medewerkers hebben de dienst verlaten. Maar niet allemaal. Want de afdeling Sigint (AS) en de Nationale Sigint Organisatie (NSO) moeten nog overgaan naar Atlas. Dit staat gepland voor oktober.

Na de eerste aanloopproblemen waarin de HTI-medewerkers nog vaak als *backup* moesten functioneren, is er nu een stabiele situatie ontstaan waarbij bureau ICT (BICT) zelfstandig het totale beheer kan uitvoeren. Het HTI-projectteam is daarom inmiddels ontbonden en de meeste HTI-medewerkers hebben in een afsluitend etentje op 15 juli afscheid genomen van de MIVD.

Herontwerp

Voor de Atlas uitrol bij AS en NSO is een herontwerp van Atlas nodig. De intensieve datacommunicatie tussen AS en NSO zorgt er namelijk voor dat informatiestromen tussen de locaties moeilijk te scheiden zijn. Daardoor is het lastig om de verschillende rubriceringen over de daarvoor geschikte verbindingsmiddelen te leiden. Daarnaast is gebleken dat de geaccrediteerde verbindingsmiddelen moeite hebben met de grote bandbreedte die Atlas nodig heeft voor de verbinding tussen de locaties. Hiervoor is meer inzicht en herontwerp nodig. Voor dit herontwerp is een deel van het HTI-team nog tot november aanwezig. Het nog zittende team bestaat behalve uit projectmanager Theo Woolderink nog uit Bob de Kousemaeker, Joost Lameris, Richard van der Brugge, Johan Baukema en Remco Krikken. De werkplekuitrol is voorlopig gepland in oktober.

Werkprocessen en IT-oplossingen moeten meer in lijn worden gebracht. In eerste instantie wordt getracht de IT-oplossing af te stemmen op de actuele werkprocessen. Met de moderne ICT-middelen zou dat zonder meer mogelijk moeten zijn. Echter, door de bijzondere veiligheidseisen bij de MIVD ten aanzien van de communicatiemiddelen zijn er grenzen aan wat ICT kan oplossen. Het kan daarom zo zijn dat ook in de werkprocessen aanpassingen nodig zijn om Atlas te kunnen uitrollen bij AS en NSO. Hierover is nauw contact met vertegenwoordigers van de beide afdelingen.

Architectuur

Naast het zittende team blijven er nog twee HTI-medewerkers, waaronder senior architect Jeroen Oosterwal. In deze tijd zal hij zich onder meer bezighouden met het opstellen van een architectuurplan voor de ICT-infrastructuur.

Het is belangrijk een technische infrastructuur als Atlas in lijn te houden met nieuwe functionaliteiten en technieken. Om de in de afgelopen tijd opgebouwde kennis niet te verliezen wordt een architectuurplan opgesteld. In dit plan zal Jeroen in hoofdlijnen beschrijven wat er voor de periode van 2009-2011 nodig is aan aanpassingen en uitbreidingen van de huidige ICT-infrastructuur. Hierbij valt te denken aan uitbreidingen op het gebied van veiligheid en samenwerking tussen afdelingen en teams.

Tevens zal Jeroen optreden als intermediair naar de Hoofddirectie Informatievoorziening en Organisatie (HDIO) en Bedrijfsgroep Informatievoorziening en -technologie (BGIVENT) in hun voorbereidingen op de vervanging van het CRIMIS netwerk bij de Directie Operaties (DOPS). De HDIO wil op basis van de Atlasarchitectuur een nieuw netwerk laten ontwerpen dat zal gaan dienen als de 'standaard' Stg. Geheime werkplek voor Defensie. Hiermee komt het langverwachte NLSWAN (NL Secure Wide Area Network) een stuk dichterbij.

Ook Jan-Roel Löwenthal zal nog even blijven. Hij heeft zich de afgelopen twee jaar bezig gehouden met het autorisatiebeheer van Atlas. Nu Atlas bij het grootste gedeelte van de organisatie geïmplementeerd is, zal Jan-Roel zich het komende half jaar als Enterprise Architect gaan bezighouden met het opstellen en beheren van een adequate enterprise architectuur. De enterprise architect is de vertaler van bedrijfsvisie en -strategie naar IT-keuzes. Om de visie en strategie te waarborgen stellen zij richtlijnen en standaarden op, die voor nieuwe software en infrastructuurprojecten leidend zijn. Enterprise architecten houden het (inhoudelijk) overzicht over projectprogramma's en deelprojecten en zorgen ervoor dat deze op elkaar afgestemd blijven.

Jan-Roel: "Voor de Enterprise Architect is een goede samenwerking met de afdelingen noodzakelijk. Hiervoor zijn de belangrijkste contacten reeds in de afgelopen twee jaar gelegd. Een goede informatievoorziening (met ICT als hoofdwapensysteem) en informatiemanagement is een belangrijke voorwaarde om de verschillende doelstellingen van de dienst te kunnen verwezenlijken." ●

Leeswijzers Afghanistan en Afrika

Wanneer een militair wordt uitgezonden, wil hij waarschijnlijk zoveel mogelijk te weten komen over het land en de regio waar hij naar toe gaat. Maar ook voor militairen en burgers die vanuit Nederland dagelijks op hun werk te maken hebben met buitenlandse missies is het goed de problematiek in het betreffende land te kunnen duiden. Daarvoor heeft het Nederlands Instituut voor Militaire Historie de leeswijzer Afghanistan uitgebreid en opnieuw uitgebracht en een leeswijzer Afrika samengesteld.

Sinds het optreden van ISAF-troepen in Afghanistan is het aantal publicaties over dit land enorm toegenomen. Daarom heeft het

Nederlands Instituut voor Militaire Historie de leeswijzer Afghanistan opnieuw uitgebracht. In deze her-

ziene versie zijn twintig nieuwe boeken opgenomen.

Net als twee jaar geleden is er een selectie gemaakt die recht probeert te doen aan de complexiteit van het Afghaanse vraagstuk. De nadruk in de leeswijzer ligt ook in deze herziene uitgave op militaire onderwerpen. Nederlandse militairen moeten zich grondig voorbereiden voor hun missie in Afghanistan, schrijft commandant der Strijdkrachten Van Uhm in het voorwoord. "Daartoe behoren het vergaren en bijhouden van kennis over Afghanistan, de cultuur, godsdienst en geschiedenis van dit land. Zeker zo belangrijk is het krijgen van inzicht in zaken die uiteindelijk medebepalend zijn voor het succes van ons optreden; zaken als warlordism, corruptie, de door de Taliban

geleide opstand, de drugshandel en criminaliteit. Het vergroten van geestelijke bagage zou mijn inziens voor iedereen vanzelfsprekend moeten zijn."

@TK:Afrika

Nederlandse militairen hebben in het recente verleden in Afrika al meer dan eens een bijdrage aan vrede en veiligheid geleverd en humanitaire taken verricht.

De mogelijkheid van een nieuwe uitzending naar Darfur was voor het NIHM aanleiding een militair-historische leeswijzer Afrika samen te stellen.

In deze leeswijzer worden bijna vijftig boeken besproken, die door het NIHM zijn geselecteerd en van een toelichting zijn voorzien. Er zijn wetenschappelijke studies in opgenomen, maar ook journalistieke werken en persoonlijke impressies. Centraal-Afrika, de Hoorn van Afrika en West Afrika krijgen extra aandacht, omdat die regio's in het recente verleden het zwaarst door wapengeweld werden geteisterd. De leeswijzer bevat ook een aantal filmsuggesties.

De leeswijzers zijn gratis verkrijgbaar bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie of in te zien via HYPERLINK "<http://www.nimh.nl>" www.nimh.nl. Voor meer informatie of bestellingen: 070-3165836 of nimh@mindef.nl

Bezoek CIA

Op 5 augustus bracht de directeur van de Central Intelligence Agency (CIA) een bezoek aan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van Nederland. Na een bezoek aan de AIVD, verwelkomde generaal Cobelens generaal Michael Hayden.

Co de Rood

Henk Slijkhuis

Beste collegae

Na ruim tweeëntwintig jaar in dienst van achtereenvolgens de Marine Inlichtingendienst (MARID), de Militaire Inlichtingendienst (MID) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), alsmede gedurende vijf jaar lidmaatschap, als vice-voorzitter en voorzitter van de MC-MIVD, richt ik mij voor het laatst in deze column tot u. Het pensioen en de AOW wachten mij namelijk per 1 september.

Door: Ed Maas, voorzitter MC-MIVD

Vind ik dat jammer? Gedeeltelijk, want ik laat een zeer dynamische organisatie achter mij, die ik heb zien groeien van pakweg vijftiengedertig medewerkers in 1987 tot binnenkort bijna duizend. De tijden op het Plein, waar de dienst aan het eind van de Koude Oorlog was gehuisvest, werden getekend door gezellige kneuterigheid. Van uitzendingen naar crisisgebieden was toen nog geen sprake. Van Osama bin Laden had nog nooit iemand gehoord, ook niet van Ayaan Hirsi Ali. Mohammed B. en Samir A. waren geloof ik nog maar net geboren.

Geen medezeggenschap

Mijn carrière bij Defensie is echter al veel eerder begonnen: lichte 1963/5 bij de

Luchtmacht. Ik mocht mij toen als dienstplichtig soldaat melden bij de LIMOS in Nijmegen en eindigde na 21 maanden dienst als hulp gevechtsleider bij de 1e Groep Geleide Wapens, 118 Squadron in Hesepe (BRD). Mijn tijd op de LIMOS ten behoeve van mijn opleiding tot geoefend soldaat bestond voor een groot deel uit het inrichten en afbreken van slaappleaen voor de Nijmeegse vierdaagse en

het vullen van strozakken. In die vier maanden heb ik mij ook met het afvuren van 15(!) patronen uit de UZI opgewerkt tot een gekwalificeerd militair, met wie de vijand terdege rekening moest gaan houden.

Van enige medezeggenschap was in die tijd geen sprake. Tucht en orde was slechts mijn deel (ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst!).

Medezeggenschap volwassener

Het is na 45 werkzame jaren toch wel genoeg geweest. Ik kijk met plezier terug op de jaren in mijn functie als hoofd van het bureau Industrieveiligheid en de jaren waarin ik heb deelgenomen aan de medezeggenschap bij de MIVD. Het onderwerp 'reorganisatie' verdient altijd veel aandacht van de MC. De eerste grote reorganisatie van onze dienst vond plaats in 1994 en is eigenlijk nooit voltooid. Nu zitten we in de unieke positie van uitbreiding

waar andere organisatie-eenheden fors moeten inkrimpen.

Met de groei van de MIVD is ook de medezeggenschap volwassener geworden. Defensie doet er best veel aan om dat een goede plaats te geven in de reguliere bedrijfsvoering. Was overleg met de leiding vroeger meer een ja-kliek situatie - want de baas bepaalt - nu is dat veel meer een zaak van wederzijds vertrouwen en het voorkomen van tegenstellingen. Ik moet be-

kennen dat dat wel sterk is gebonden aan de op enig moment zittende directie. Mijn persoonlijke ervaringen daarmee zijn evenwel positief, zowel met Pieter Cobelens als met zijn voorganger Bert Dedden. Ik kan mij niet herinneren dat we fundamentele meningsverschillen hebben gehad waar we niet uitkwamen.

Persoonlijk ben ik ook zeker geen voorstander van het opzoeken van een conflict. Als je zover komt en arbitrage nodig is, zijn er alleen maar verliezers en is het vertrouwen geschaad.

In de MC zelf is dat best wel eens lastig. Het is de uitdaging aan de voorzitter om met argumenten alle neuzen dezelfde kant op te krijgen. Terwijl er altijd wel een spanningsveld zal blijven bestaan tussen de operationele inzet van de dienst en het wel en wee van het personeel.

Beslissen over toekomst

Een goed functionerende MC is opgebouwd uit vertegenwoordigers van alle afdelingen die de 'lokale' problemen kennen en die gemotiveerd zijn om de hele dienst een warm hart toe te dragen. Het is per slot van rekening hartstikke interessant om met de di-

rectie om de tafel te zitten en mee te praten en te beslissen over de lopende zaken en de toekomst van de dienst. Onze directeur hecht grote waarde aan medezeggenschap, maar er zijn daarbij ook beperkingen. We hebben bijvoorbeeld de afgelopen maanden geprobeerd om voor MC-leden vaste uren vrij te maken voor hun - belangrijke - MC-werk. Daar loopt D echter ook aan tegen de belangen van de afdelings- of bureauhoofden die een primaire taak hebben waarvoor de MC-leden feitelijk zijn ingehuurd. Gelukkig hebben MC-leden er uren bijgekregen voor MC-werk, maar het zal dus voor een deel in de eigen tijd moeten worden gedaan. Het is schipperen, het blijft toch leuk werk om te doen.

Opvolger

De eerstvolgende column in dit blad zal worden geschreven door mijn opvolger. Wie dat wordt, is bij het schrijven hiervan nog niet helemaal zeker. Ik wens hem/haar heel veel wijsheid en sterkte toe. U zult mij vanaf oktober echter nog wel eens in gebouw 32 tegenkomen. Ik zal de taak van onze huidige Ambtelijk Secretaris (Harm Noorman) overnemen en mijn kennis en ervaring part-time ten dienste stellen van de MC-MIVD én de directie. Het was mij een waar genoegen voor de MIVD te hebben gewerkt.●

VUISTEN VOL VUUR

“Ik ben de grootste klatskous van Defensie, maar tijdens mijn lessen ben ik streng.” Zo presenteert Monique Lobo van bureau Documentaire Informatie zich tijdens de sportdag van de Bestuursstaf aan de defensiecollega's die een tae-bo les komen volgen. Voor deze Sfinx zoekt INGELICHT Monique op voor een interview.

“Het liefst zie ik mensen kotsend van de inspanning de zaal uit gaan”, zegt ze met een grijns. “Tijdens de sportdag hield ik het nog rustig, maar doel van elke les is toch wel dat mensen zwetend vertrekken. Als ik iemand hoor zeggen dat hij niet echt moe is na afloop, heeft diegene toch iets niet goed gedaan. Ik ben namelijk na twee minuten boksen ook bekap. En mijn conditie is echt wel goed.”

Zelf is de karateka altijd vol vuur. Na een nierziekte, waardoor ze een aantal maanden uit de running is geweest, pakt ze het lesgeven nu weer een beetje op. Rustig aandoen tijdens een les is er niet bij. “Ik ga altijd voluit. Je wil jezelf presenteren, jezelf laten zien. Ik kan gewoon niet vanaf de zijlijn aanwijzingen geven. Ik moet meedoen en mensen zo motiveren nog meer te geven, nog meer kracht te leggen in een stoot.” Al pratend doet ze het zittend op een stoel voor: haar vuist stoot naar voren. “En dan wil ik geluid horen. Oeh, gooi alles erin.”

Zelfverdediging

Tae-bo is ontwikkeld door Billy Blanks, wereldkampioen karate. Het is een vorm van oosterse krijgskunst, ook wel *martial arts* genoemd, waarbij stoot- en trapechnieken uit karate, taekwondo en boksen worden gecombineerd. Ongeveer acht jaar geleden is het vanuit Amerika overgewaaid naar Nederland. Monique, die van jongs af aan al danst, houdt zich sinds 1996 met oosterse krijgskunst bezig. “Dansen en krijgskunst is een perfecte combinatie, het gaat om lichaamsbeheersing.” In 2004 startte ze op verzoek van collega's met het geven van lessen tae-bo. “Het is een goede *workout*; je krijgt je *body in shape* en een goede conditie. Vrouwen vinden aerobics vaak een beetje 'dansig', terwijl tae-bo veel stoerder is. Ook mannen doen mee.”

Het bestaat uit korte oefeningen met bewegingen die veel worden herhaald. Daarnaast zijn er combinaties van bewegingen, waardoor je goed moet nadenken en komt ook zelfverdediging aan de orde. Dat laatste is niet alleen goed voor het zelfvertrouwen, maar kost ook behoorlijk wat kracht. Omdat we droog oefenen, moet je je knie tijdens een trap zelf stoppen. Het is niet zo dat je knie wordt afgeremd door het lichaam van een ander. Om in evenwicht te blijven, moet je dus al je buikspieren aanspan-

nen.” Vol vuur geeft Monique een lessituatie weer. “Er komen drie mannen op je af. Een heft zijn arm op om je met een stok te slaan. Welk gedeelte van zijn lichaam is op dat moment vrij? Dan moet je hem daar stoten. Als je dat doet zie je van de zijkant iemand op je afkomen, welke beweging moet je maken om hem flink te raken? En vervolgens naar de derde persoon?”

Expressie

“Je lichaam is een tempel, daar moet je goed voor zorgen”, verklaart ze haar drijfveren voor het beoefenen van en lesgeven in deze sport. “Energie oppompen. Bewegen is goed voor je. Je voelt misschien wel pijn, maar achteraf voelt het goed. Je krijgt een endorfineshot.”

Voor Monique is de oosterse krijgskunst ook een manier om zich uit te drukken. “Lichamelijke expressie is mijn taal. Ik probeer dat verbaal wel te evenaren, waardoor ik niet altijd voor iedereen te volgen ben. Ik gooi eruit wat er in me bruist. Helaas kan dat niet altijd lichamelijk.” ●

In september wil Monique na werktijd weer tae-bo lessen gaan geven op de Alexanderkazerne. Exacte plaats en tijdstippen maakt ze tegen die tijd bekend via posters in het gebouw en bij het bedrijfsrestaurant.

DEEP WEB

Gisteren de tweede aflevering gezien van de Geschiedenis van het internet getiteld *The true story of the internet*, volgens Discovery dan, dat wel. Een kans een keer de mensen achter de schermen te zien, want wie zijn eigenlijk de 'uitvinders' van Google, E-Bay, Usenet, E-mail en FTP?

Door: Arno H.P. Reuser

Ook leuk eens te zien hoe het was toen er nog nauwelijks internet was. De *good old days* van BBS-en (*Bulletin Board Systems*) om software te downloaden, en boekhandels waar je nog gewoon naar toe ging om een boek te kopen, of een bibliotheek waar je naar toe ging om informatie op te zoeken, of een reisbureau om kleurige folders door te bladeren en misschien een reis te boeken, want wie doet dat nou nog, tegenwoordig?

Internethype

De zeepbel economie die mede het gevolg was van de internethype aan het eind van de negentiger jaren zorgde voor een andere manier van geld verdienen, en jammer genoeg was dit aspect zo'n beetje het enige dat bij beide afleveringen aan bod kwam. Geld. Dat was het. Vincent Cerf - die wordt beschouwd als de 'uitvinder' van het internet werd niet eens genoemd. Tim Berners Lee - die als een soort huiswerk opdracht het World Wide Web heeft 'uitgevonden', ook niet. Laat staan Gopher, WAIS, Archie, Veronica en al die andere prachtige zoeksystemen die in het pre-WWW-tijdperk intensief onder andere door ondergetekende werden gebruikt om informatie te zoeken en te vinden. Jammer.

Want er is zoveel veranderd sinds begin tachtiger jaren. Die bibliotheek (voor de jongeren onder u, een bibliotheek is een soort *Offline Google Books*), gaat u daar nog wel eens naar toe of maakt u daar anderszins gebruik van? Natuurlijk niet. Net zomin als u nog een krant leest. De oplagecijfers gaan nog elk jaar omlaag en ik vrees dat wij nog gaan meemaken dat een instituut dat sinds de 16e eeuw bestaat, opgehe-

ven gaat worden. Niet de functie van een krant, wel het fenomeen zelf.

Maar goed, terug naar die bibliotheek. Want daar is iets aardigs mee aan de hand. Zoals u weet, is een bibliotheek niet bedoeld om het zoveelste flutromannetje uit te lenen, maar een handelsplaats van informatie. En die informatie vindt u overwegend alleen in de bibliotheek, niet op het internet. Da's raar, want het internet is internationaal, iedereen ter wereld heeft een aansluiting en vrijwel alle bestaande informatie is te vinden op het internet en vindbaar met Google.

Pech

Volgens enkele van de meest vooraanstaande statistische onderzoeksbureaus is het internet nog altijd beperkt tot het zogenaamde Westen. De grootste delen van Afrika, Zuid-Amerika, Midden-Amerika en Azië hebben nauwelijks verbinding. Nu bedoelen de meeste mensen die het woord internet gebruiken eigenlijk alleen het WWW, terwijl er zoveel meer is op het net. Maar erger is dat zoekmachines slechts een klein deel kunnen vinden. Het overgrote deel van de informatie op het net is door allerlei oorzaken voor zoekmachines niet te zien. Dat deel wordt het *Deep Web* genoemd (of *Hidden Web*, of *Black Web*). Het deel van het net dat wel door zoekmachines gezien wordt, noemt men *Surface*

Web. Geschat wordt nu dat het *Deep Web* tot wel vijfhonderd keer groter is dan het *Surface Web*. En Google dekt daar maar een klein deel van.

Probeer het maar. Als ik lesgeef over het *Deep Web* en mogelijke oplossingen om toch bij die informatie te komen, begin ik met een opgave. De deelnemers wordt gevraagd via een URL te navigeren naar de *University of the Irrelevant*. Om vervolgens te proberen die pagina terug te vinden via een zoekmachine naar keuze. Hetgeen niet lukt.

Dat relativeert het gebruik van internet als informatiebron een klein beetje. Want de kans is groot dat u relevante informatie domweg niet zult vinden, omdat die gewoon niet via uw fa-

voriete zoekmachine toegankelijk is gemaakt. Daardoor is internet bijna zinloos geworden.

Een zeer bescheiden testje kan een begin zijn van het vermoeden dat bovengenoemde constatering wel eens juist zouden kunnen zijn. Doe het volgende: neem vanavond vijf boeken uit uw persoonlijke huisbibliotheek en zoek op het internet of u de inhoud ervan ergens gratis (legaal) kunt inzien.

Waarschijnlijk niet. En dat geldt voor veel meer informatie.●

